

Prof. PaedDr. Dana Hanesová

Katedra pedagogiky a andragogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela

Ružová 13, 97411 Banská Bystrica

Posúdenie materiálov k žiadosti o vymenúvacie konanie

doc. PhDr. Jany Bérešovej, PhD. et PhD.,

predkladaných v študijnom odbore odborová didaktika

Dňa 1. marca 2022 som bola dekanou Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity doc. Ing. Vierou Peterkovou, PhD., predsedníčkou VR PdF TU, menovaná za oponentku v inauguračnom konaní p. doc. PhDr. Jany Bérešovej, PhD. et PhD. v študijnom odbore odborová didaktika. Zároveň s týmto menovaním mi boli doručené komplexne spracované materiály (vedecko-pedagogická charakteristika uchádzačky vrátane prehľadu plnenia scientometrických kritérií, charakteristika najvýznamnejších vedeckých výsledkov a výstupov, prehľad vedeckovýskumnej a vzdelávacej činnosti), ako aj súbor publikovaných prác inaugurantky.

Na úvod mi dovoľte osobnú poznámku: Som poctená touto úlohou, nakoľko už desaťročia si vážim záber a výsledky činnosti inaugurantky, najmä v oblasti stanovovania kurikulárnych cieľov, ich testovania a hodnotenia (najmä cez maturitnú skúšku), ale nielen to. Výrazne ovplyvnila aj môj vlastný profesionálny rozvoj. Jej žiadosť o vymenúvacie konanie za profesorku považujem preto za zrelý počin vynikajúcej odborníčky, ktorá významne profesionalizuje didaktiku výučby cudzích jazykov v SR. Je takým typom odborníka, v prípade ktorého profesorský titul by bol prirodzeným dôsledkom nesmierne bohatej, vedecky ukotvenej aktivity, túžby po poznaní, tvorivosti, kritického myslenia, odbornosti, expertízy.

Po preskúmaní všetkých doručených podkladov som dospela k presvedčeniu, že sú náležité spracované, hodnoverné, adekvátne kategorizované, inaugurantka si skutočne dala obrovskú námahu všetko dôsledne nielen spísať, ale aj objasniť a priblížiť svoje myslenie a smerovanie. Samotný dokument Údaje o pedagogickej a vedeckej činnosti, ktorý inaugurantka predložila, má 31 strán. Nakoľko mojou úlohou nie je vyrábať nejakú ďalšiu verziu prehľadu predložených údajov, ale vyhodnotiť celkovú pedagogickú a vedeckú činnosť uchádzačky, dovoľm si vo svojom posudku poukázať na niektoré obzvlášť dôležité skutočnosti, ktoré dokladujú rozsah vplyvu diela doc. Bérešovej a jeho význam ako pre súčasnosť, tak aj potenciál rozvíjania vedného odboru odborová didaktika v budúcnosti:

Vyhodnotenie pedagogickej činnosti:

Pedagogická činnosť inaugurantky si zasluhuje pozornosť najmä v týchto bodoch:

- Garantovanie a spolugarantovanie študijných programov vo všetkých troch stupňoch (Bc, Mgr, PhD), ich inovovanie, resp. transformácia a koncipovanie nových programov, a to nielen na základe spolupráce s ostatnými kolegami, ale – čo je chvályhodné - aj na základe spolupráce s praxou, konkrétne na základe analýzy potrieb absolventov bývalých študijných programov.
- Rozsiahly záber činnosti v oblasti vytvárania a garantovania ako lingvistických, tak aj lingvodidaktických disciplín (predmetov) v rámci študijných programov učiteľstva

anglického jazyka a literatúry v kombinácii (napríklad významné inovácie predmetu Teória a prax anglického jazyka a literatúry, dôraz na zakomponovanie Európskeho referenčného rámca pre jazyky (ďalej CEFR) do výučby a prípravy budúcich učiteľov. Z informácií o ňou vyučovaných predmetov vyplýva, že doc. Bérešová vedie svojich študentov k tomu, aby boli pripravení na svoju profesiu v kontexte najnovších lingvo-didaktických trendov a poznatkov a ich utváraní (v symbióze s praxou - transfer nových deskriptorov v CEFR do kurikúl a výučby v školách, práca s lingvistickými korpusmi, tiež oboznamovanie s medzinárodnými trendami v oblasti diagnostikovania a hodnotenia vedomostí a jazykových spôsobilosti a v neposlednej miere je významným prínosom aj zachytávanie trendov a výučba cudzojazyčnej odbornej terminológie, tzv. EAP, vo všetkých PhD. programoch na FF TU).

- Čo mimoriadne oceňujem v pedagogickej činnosti doc. Bérešovej, je jej zodpovedný prístup k zabezpečeniu študentov všetkých svojich predmetov čo najaktuálnejšími učebnicami, čo ovplyvnilo jej iniciatívnu tvorbu spolu 9 učebníc (1 v zahraničí) a niekoľko skrípt.
- K ďalším hodnoteným pedagogickým aktivitám uchádzačky patrí zodpovedné vedenie záverečných prác študentov v Bc., Mgr. aj PhD. programoch (2 ukončení doktorandi, 2 po dizertačnej skúške). Sama som bola prítomná na dizertačných skúškach a obhajobách jej doktorandov a môžem prehlásiť, že doktorandi pod jej vedením úspešne ukončili PhD. štúdium a ich práce neboli 'samoučelné', ale sú tie prínosom pre odborovú didaktiku.
- Okrem množstva ďalších činností súvisiacich s univerzitným vzdelávaním, ako napr. pôsobenie v pozícii členky štátnicových komisií a oponentky záverečných prác na rôznych stupňoch, treba zmieniť aj prácu inaugurantky pre Metodicko-pedagogické centrá (vyše 10-ročné kontinuálne vzdelávanie, školenia a vedenia a hodnotenia početných záverečných prác).
- Bohatá je aj jej prednáškovo-vzdelávacia činnosť mimo univerzitnej výučby, a to ako v SR (na mnohých vzdelávacích podujatiach a konferenciách – predovšetkým na tému maturitných skúšok v anglickom jazyku), tak aj v zahraničí (USA, Holandsko, Nemecko, Rumunsko, Island a i.), kde býva prizývaná do medzinárodných tímov, najmä v oblasti štandardizácie testovania cudzích jazykov. Mimoriadne chcem podčiarknuť jej expertnú, konzultačnú a prednáškovú činnosť pre Európske centrum pre moderné jazyky v Grazi, a to aj v súčinnosti s Európskou komisiou (od r. 2014 každoročne v mnohých krajinách aj viacnásobne – okrem spomínaných Maďarsko, Čierna Hora, ČR, Chorvátsko, Taliansko, Írsko, Portugalsko, Španielsko, Belgicko, Nórsko, Litva, Holandsko a i., v ktorých je oceňovaná jej expertízu v oblasti implementácie CEFR do kurikula, tvorby testov pre jednotlivé jazyky, hodnotenie interpretačných, plurikultúrnych a plurilingválnych zručností v kontexte školského vyučovania).
- Obdivuhodné na doc. Bérešovej je to, že nielen už takmer 30 rokov vkladá množstvo úsilia do učenia druhých, ale aj ona sama sa neprestáva vzdelávať. Zoznam ňou absolvovaných medzinárodných vzdelávajúcich sa pobytov od r. 1992 do r. 2021 má až 18 položiek je skutočne ukážkou neutíchajúceho záujmu o neustály profesionálny sebarozvoj a zároveň aj dôkazom jej schopností učiť (sa). Za svoju pedagogickú činnosť dostala 2 významné ocenenia v SR, medzi nimi, v r. 2020, najvyššie ocenenie vo vzdelávaní – Veľkú medailu sv. Gorazda.

Vyhodnotenie vedecko-výskumnej a publikačnej činnosti:

Publikačná činnosť a ohlasy:

Treba zdôrazniť, že inaugurantka je publikačne veľmi činná už takmer 30 rokov a intenzita jej publikačnej činnosti obzvlášť narástla v uplynulých 5 rokoch. (Treba podotknúť, že jej predložený bibliografický zoznam 240 záznamov je v podstate len výberom z jej celej publikačnej činnosti a citácii vzhľadom na odbor inaugurácie, inak jej jej činnosť ešte omnoho bohatšia). Doc. Bérešová má v inauguračnom odbore úctyhodných 125 štúdií (čim 2,5 násobne prekračuje stanovené kritériá, vrátane počtu pôvodných vedeckých prác registrovaných v databázach WoS alebo Scopus – pričom ide najmä o zborníkové štúdie), 9 monografií – z toho 2 zahraničných. Inaugurantka predložila aj zoznam publikačných výstupov, v podstate takmer všetky v 100% autorstve, za posledných 10 rokov, ktoré sú z jej pohľadu najvýznamnejšie pre rozvoj vedného odboru odborová didaktika Ide o

- štúdiu o používaní autentických materiálov s 41 citáciami, prezentovanú v Dubaji s vysokým ohlasom, ktorá je využívaná aj v zahraničných záverečných prácach študentami v USA, Anglicku, Holandsku, Rakúsku a inde, a je skutočne hojne citovaná;
- štúdiu, zameranú na využívanie CEFR vo vyučovaní a testovaní cudzojazyčných zručností – oblasť, v ktorej je inaugurantka skutočnou špičkou v SR a vyhľadávanou odborníčkou v zahraničí. Po jej prednesení v Cambridge vypôsobila veľký záujem odborníkov a dostala možnosť publikovať ju v Kanade. Aj ďalšia významná štúdia s medzinárodným výskumom zameraným na CEFR bola publikovaná na základe medzinárodných požiadaviek o túto problematiku a je citovaná v zahraničných záverečných prácach. V zahraničí (Nemecku) vyšla aj jej monografia ako výsledok výskumnej a expertíznej činnosti z medzinárodných projektov ReEx a RELANG zameraná na CEFR;
- vysokoškolskú učebnicu systematicky prezentujúcej didaktiku cudzojazyčnej výučby, zachycujúcej aktuálne trendy vo výučbe cudzích jazykov, vydané v SR;
- nedávnu štúdiu v spoluautorstve, publikovanú vo WoS časopise, ktorá je dôkazom jej iniciatívy a aktivity pri overovaní v praxi nových deskriptorov pre CEFR v rámci projektu Rady Európy;
- druhá zahraničná monografia v Nemecku (2019), v ktorej prezentuje svoju výskumnú činnosť týkajúcu sa rozšírenia CEFR v deskriptory v oblasti interkultúrnej komunikatívnej kompetencie;
- štúdie v stále aktuálnej oblasti angličtiny pre špecifické účely.

Ako oponentka som mala k dispozícii 7 knižných publikácií inauguratky, vydaných v období posledných 10 rokov (z toho 2 vydané v Nemecku) – je nevyhnutné povšimnúť si a oceniť túto intenzitu tvorivej činnosti inauguratky. Chcela by som k nim povedať niekoľko poznámok:

- Zaslané publikácie doc. Bérešovej odrážajú vysoký stupeň jej erudície – sú hlboko ukotvené v medzinárodne uznávaných výskumoch a teóriách, ako aj vo vlastných výskumoch, príp. prieskumoch. V podstate každá z týchto monografií je svedectvom o tom, že inaugurantka je odborníčkou vo svojej oblasti, pozná zahraničné kapacity, ktoré sú lídrami v danej oblasti výskumu.

- Diapazón cieľových skupín didaktických výstupov inaugurantky preukazuje na jej vysokú motivovanosť riešiť problematiku kvality cudzojazyčnej výučby v SR z biodromálneho uhla pohľadu. V r. 2012 vydala publikáciu *Výučba anglického jazyka v primárnom vzdelávaní*, v ktorej predstavila ucelenú didaktiku pre stupeň ISCED 1 s tým, že detailne vychádza z teórií osvojovania jazyka mladšími žiakmi (napr. Piageta, Vygotského, Brunera, Gardnera) a vhodne systematizuje celú škálu didaktických metód adekvátnych mladšiemu školskému veku (napr. TPR – úplná fyzická reakcia, CLIL, projektová práca), ďalej prezentuje celú škálu veku primeraných učebných pomôcok.
- Inaugurantka je výraznou protagonistkou v transfere/implementácii CEFR do slovenského školského kontextu. Prejavilo sa to napr. v publikácii z r. 2012 *Spoločný európsky referenčný rámec a jeho odraz vo výučbe mladších žiakov*. Opäť cenné je prepojenie CEFR do didaktiky výučby angličtiny na 1. stupni ZŠ. Autorka dôsledne sleduje didakticko-procesuálne hľadisko tvorby vyučovacej hodiny a kurikula, a to vrátane hodnotenia a sebahodnotenia.
- Didakticky významným počinom bolo vydanie publikácie *Autentické materiály a ich opodstatnenosť v cudzojazyčnom vzdelávaní* (2014), ktorá prvá v SR holisticky nazerá na význam autentických materiálov pre efektívne osvojovanie si cudzích jazykov, prezentuje tiež výsledky vlastného výskumu a užitočné odborné-didaktické závery.
- V r. 2020 autorka vydala 2 publikácie, ktoré sa vzájomne dopĺňajú. Jednou z nich je pedeutologicky orientovaná monografia *Teacher Trainin in ELT*, v ktorej analyzuje súčasný stav a prináša súčasný pohľad na jednotlivé zložky učiteľskej prípravy, ktorej cieľom je zvyšovať úroveň komunikatívnej jazykovej kompetencie, jazykových zručností aj metakognitívnych poznatkov. V druhej monografii *Current Trends in English Based on its Origin and Development* autorka z diachrónneho aj synchronného hľadiska objasňuje variabilitu angličtiny, čím tiež prispieva k rozvoju odborné-didaktickej kompetencie budúcich aj súčasných učiteľov angličtiny.
- V dvoch publikáciách, ktoré vyšli v spolupráci VEDA s nemeckým vydavateľstvom P. Lang v Berlíne, autorka prináša ucelený pohľad na veľmi dôležitú, stále viac zdôrazňovanú súčasť celkovej jazykovej kompetencie, a tou je interkultúrna jazyková kompetencia. V monografii *Developing Intercultural Communicative Competence in Local ELT* (2019) autorka rozoberá modely tejto kompetencie a prezentuje výsledky vlastného výskumu jej rozvoja v miestnom kontexte. Detailne rozoberá kultúrne aspekty spoločnosti, kultúrne tradície a hodnoty a spôsob jazykového prejavu. V r. 2017 vo svojej komparatívnej publikácii *The Impact of the CEFR on Language Examinations in Local Contexts* zúžitkúva, prehodnocuje a aktualizuje svoje predchádzajúce skúsenosti zamerané na hodnotenie a skúšanie (napr. maturitnú skúšku z angličtiny) a porovnáva CEFR aplikáciu v maturitných skúškach 4 vybraných krajín, pričom prináša detailné informácie o testovaní jednotlivých zručností, gramatiky a slovnej zásoby počas týchto skúšok.
- V najnovšej predloženej publikácii *Academic Skills in Medical English* (2021) inaugurantka v pozícii spoluautorky predkladá systematicky spracovanú príručku akademickéj angličtiny pre medicínskych postgraduálnych študentov, v ktorej facilituje osvojovanie si angličtiny prostredníctvom oboznamovania s medzinárodným kontextom vzdelávania ako aj

zdravotníckych služieb, tiež s aspektami a medicínskeho jazyka a akademicko-lingvistickými zručnosťami nevyhnutnými pre tento sektor.

Celkovo sa vo svojich publikáciách inaugurantka sústreďuje na vysokoaktuálne otázky interkultúrnej komunikácie, ako aj východiská a ciele cudzojazyčnej výučby. Už celé desaťročia pracuje 'na pulze doby', t.j. nielenže reaguje na najnovšie dokumenty adekvátnych európskych inštitúcií, ale svojou iniciatívou a vnútorným zápalom sa o ne pričiňuje, a tak, dovoľujem si tvrdiť, mení tvár odborovej didaktiky nielen v SR, ale aj v mnohých krajinách nielen Európy, ale v širšom zahraničí.

Inaugurantka je v oblasti inauguračného konania citovaná doma, ale najmä v zahraničí (133) citácií, z toho 32 v databázovaných publikáciách.

Vedecko-výskumná činnosť

Aj v tomto kritériu uchádzačka o titul profesorka vysoko prekračuje stanovené kritériá. Výpočet všetkých účastí a vedení riešiteľských tímov v domácich a zahraničných grantoch by bol značne rozsiahly (14 účastí – z toho 5 vedení). Pri pohľade na zameranie týchto projektov vidíme jednoznačnú silnú líniu v oblasti odborovej didaktiky, či už ide o projekty v oblasti a) testovania z anglického jazyka (s vyústením do reformy maturitnej skúšky), alebo b) v oblasti experimentálneho overovania rôznych ňou vytvorených koncepčných materiálov, zasahujúcich samotné jadro kurikula výučby angličtiny v SR. Treťou c) oblasťou jej výskumov je oblasť didaktických metód a foriem vyučovania anglického jazyka na rôznych stupňoch vzdelávania – od základného po univerzitné, ako aj hodnotenie kvality vzdelávania v kontexte reformy v SR. Treba poznamenať, že inaugurantka pracuje ako výskumníčka takto s plným nasadením už niekoľko desaťročí, nepoľavuje, ale neustále pokračuje v bohatej výskumnej činnosti. Je takmer nepredstaviteľné, ak si môžem dovoliť v takomto 'akademickom' posudku takýto superlatív, že za posledných 5-6 rokov bola zodpovednou riešiteľkou projektov APVV, VEGA, KEGA, v každom s prepojením na prax či už základných, alebo stredných škôl a reálnych potrieb univerzitných študentov. Projekty riešila s nadhľadom a bohatými publikačnými výstupami.

Vyhodnotenie ďalšej odbornej činnosti:

O tom, že inaugurantka je medzinárodne uznávanou osobnosťou vo svojom odbore, svedčia aj ďalšie oblasti jej činnosti. Býva prizývaná za členku vedeckých výborov medzinárodných konferencií, absolvovala množstvo prednášok na vedeckých konferenciách v SR (35) a zahraničí (vyše 50). Dostala medzinárodné ocenenie za významný prínos pre rozvoj a povznesenie vedeckých podujatí (v Bulharsku).

Zvlášť treba zdôrazniť už zmienenú jej medzinárodne významnú expertíznu a posudzovateľskú činnosť, (najmä už spomínaná expertízna, konzultačná a prednášková činnosť pre Medzinárodné centrum pre jazyky v Grazi, v súčasnosti vypracovávanie expertíznych posudkov pre Európsku komisiu). Vypracúva posudky aj pre množstvo štúdií, projekty KEGA a VEGA. Bola a je členkou vedeckej rady univerzity, viacerých redakčných rád časopisov, viacerých medzinárodných odborných organizácií a množstva domácich vedeckých rád, výborov, a to sme ešte nespomenuli množstvo vedúcich akademických funkcií (prodekan, prorektorka, vedúca katedry).

Vyhodnotenie vedeckej školy uchádzačky a originality vo vednom odbore:

Ak by som mala zhrnúť význam vedeckej školy a originality prínosu činnosti doc. Bérešovej, tak na základe preštudovania jej inauguračného spisu ako aj na základe niekoľko-desaťročného osobného vnímania a benefitovania z jej činnosti v rámci každodenného výkonu mojej činnosti či už ako učiteľky angličtiny na základnej škole alebo učiteľky starších žiakov môžem s plným presvedčením konštatovať, že inaugurantka svojou činnosťou významne ovplyvnila a už vyše štvrtstoročie zásadne ovplyvňuje smerovanie odbornej didaktiky, a to nielen v SR, ale minimálne aj v iných krajinách naprieč Európou, ba aj mimo tohto kontinentu.

Doc. Bérešová vo svojej činnosti venuje veľkú pozornosť pedagogickej praxi aj aplikačnému výskumu, a túto prenáša aj do svojej vedeckej školy. Obzvlášť podčiarkujem jej prvenstvo a líderstvo v prepájaní teórie a praxe (komunikatívneho prístupu a kurikulárnych a pedagogických dokumentov a vypracovaním nových osnov a publikovaním 6 stredoškolských učebníc), v aktivitách súvisiacich s reformou maturitnej skúšky z anglického jazyka, v mnohonásobných aktivitách smerom k zvyšovaniu úrovne jeho výučby, v zavádzaní objektivizácie hodnotenia úrovne ovládania anglického jazyka (prostredníctvom CEFR). V mnohých týchto aktivitách bola prvou Slovenkou, ktorá bola do nich prizývaná medzinárodnými inštitúciami, vrátane Európskej komisie, do overovania manuálu pre nastavenie jazykových skúšok podľa CEFR. K originálnemu prepojeniu CEFR s tvorbou nových metodík viedla svoje dve ukončené doktorandky (v oblasti lexikálnej a gramatickej kompetencie) aj súčasných doktorandov.

Otázky do diskusie

1. Ako by ste vyhodnotili súčasnú úroveň implementovania CEFR do reálnej výučby anglického jazyka v školách v SR? Je porovnateľná s inými krajinami?
2. Aké trendy vnímate v súčasnej didaktike výučby cudzieho jazyka? Sú v tejto oblasti nejaké rozdiely medzi rôznymi cudzími jazykmi?
3. Čo pokladáte za najdôležitejšiu úlohu alebo potrebu rozvoja tejto odbornej didaktiky v priebehu najbližších 8-10 rokov?

Záver:

Na základe preštudovania podkladov k menovaniu inaugrantky za profesorku ako oponentka tohto konania konštatujem, že doc. PhDr. Jana Bérešová, PhD. et PhD. je v odbore odborová didaktika národne a medzinárodne uznávanou osobnosťou, čo jasne dokazuje svojou pedagogickou, oceňovanou tvorivou publikačnou činnosťou a úspešne realizovanými domácimi a medzinárodnými vedeckými projektami. Spĺňa všetky náležitosti a požadované kritériá, stanovené v rámci menovacieho konania na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. **Odporúčam, aby menovanej doc. PhDr. Jane Bérešovej, PhD. et PhD. bol po úspešnom inauguračnom konaní udelený akademický titul profesorka v študijnom odbore odborová didaktika.**